HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

א"ל מי קרינא ביה [1]כי ירחק ממך המקום וזבחת בעי מיניה אביי מרב יוסף היא חולין וולדה שלמים ושחטה בחוץ מהו מי מחייב עליה משום שחוטי חוץ או לא א"ל [א]מי קרינא ביה [2]והביאום לה' א]ל"א א"ל ראוי לפתח אהל מועד חייבין עליו בחוץ ב]: **מתני'** א) [ב]**אין** המדומע מדמע אלא לפי חשבון ואין המחומץ מחמץ אלא לפי חשבון [ג]ואין המים שאובין פוסלין את המקוה אלא לפי חשבון [ד]ואין מי חטאת ג][א] עושין מי חטאת אלא עם מתן אפר [ה]ואין בית הפרס ד] עושין בית הפרס [ו]ואין תרומה אחר תרומה ואין ה)[ז]תמורה עושה תמורה ולא הולד ג)עושה תמורה ר' יהודה אומר ד)הולד עושה תמורה אמרו לו הקדש עושה תמורה ו] ואין הולד עושה תמורה: **גמ'** מאן תנא א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן דלא כרבי אליעזר דתנן ה)סאה של תרומה שנפלה לפחות ממאה חולין ונדמעו ונפל מן המדומע למקום אחר רבי אליעזר אומר מדמע כתרומה ודאי ו] (שאני אומר סאה שנפלה היא ז] שעלתה) וחכ"א [ח]אינה מדמעת אלא לפי חשבון ח] שבה: ואין המחומץ מחמץ כו': אמר רבי ט] אבא אמר רבי יוחנן מתניתין דלא כרבי אליעזר דתנן [י]שאור של חולין ושל תרומה שנפלו לתוך העיסה י] ולא בזה כדי להחמיץ ולא בזה כדי להחמיץ ונצטרפו וחימצו רבי אליעזר אומר אחר אחרון אני בא [ט]וחכמים אומרים בין שנפל איסור לכתחילה ובין שנפל איסור בסוף לעולם אין אסור עד שיהא בו כדי להחמיץ: ואין המים שאובין פוסלין את המקוה: מאן תנא אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן רבי אליעזר בן יעקב היא יא] דתנן [ז]ר' אליעזר בן יעקב אומר [י]מקוה שיש בו עשרים ואחת סאה מי גשמים ממלא בכתף תשע עשרה סאה ופותקן למקוה

והן

יב] מי קרינא ביה כי ירחק ממך המקום וזבחת. דמהתם נפקא לן דאסור לשחוט חולין בעזרה דדרשינן בריחוק מקום אתה זובח ואי אתה זובח בקירוב מקום בעזרה בפרק שני דקדושין (דף נז:) והכא מי קרינא ביה הכי הא אינו יכול לשחוט בהמה זו אלא בעזרה שהרי שלמים היא: **היא חולין וולדה שלמים.** ואליבא דמ"ד קדושה חלה על העוברין ושחטה לאם בחוץ יג] מי חייב כרת אעובר משום שחוטי חוץ: **מי קרינא ביה והביאום לה'.** דלא מחייב משום שחוטי חוץ אלא באותן דראויין לקרבן והאי עובר לא חזי השתא לקרבן: **והביאום לה'.** גבי שחוטי חוץ כתיב: **מתני' אין המדומע מדמע אלא לפי חשבון.** מפרש בגמרא: **ואין המחומץ מחמץ אלא לפי חשבון.** עיסה של חולין שנתחמצה בשאור של תרומה הרי כולה אסורה ואם נפל מאותה עיסה לתוך עיסה אחרת של חולין וחימצתה אינה אוסרתה אלא לפי חשבון שאור תרומה שמעורב בה כלומר אם נפל בעיסה אחרונה מן הראשונה שיעור גדול כל כך שיהא בו משאור של תרומה שנתחמצה ממנו כדי לחמץ את האחרונה אסורה אף האחרונה ואם בין הכל מה שנפל מן הראשונה לתוך האחרונה אין יד] בו אלא כדי לחמץ אחרונה מותרת האחרונה שלא נפל בה מן התרומה כדי לחמץ: **מים שאובים.** מפרש בגמרא: **ואין מי חטאת נעשים מי חטאת אלא עם מתן האפר.** בשעה שנותן את האפר נעשין מי חטאת הלכך בעינן שיהו מים תחילה בכלי ואח"כ אפר אבל נתן אפר תחילה ואח"כ מים פסול דהא עם מתן אפר טו] לעשות מי חטאת לא הוי שם מים ותו לא עבדי מי חטאת: **ואין בית הפרס עושה בית הפרס.** טז] שדה שנחרש בה קבר לשון דבר פרוס אם חזר וחרש בית הפרס ושדות שסביבותיו לא מחזקינן לשאר שדות כבית הפרס דילמא יז] שהמחרישה הוליכה העצמות לשדות שסביבותיה דקבר אחד לא עביד בית הפרס אלא כפי שיעור דמפרש בגמרא [יג.]: **ואין תרומה אחר תרומה.** שאם תרם וחזר ותרם אין השניה תרומה: **גמ' מאן תנא.** דאין המדומע מדמע אלא לפי חשבון: **מדמעת כתרומה ודאי.** שאם נפלה סאה מן הדימוע למקום אחר ואין שם מאה סאין לבד סאה זו כולן אסורין: **שאני אומר סאה** יח] **שנפלה.** לתוך הדימוע היא סאה שעלתה וחזרה ונפלה לתוך האחרים: **אלא לפי חשבון** יט] **שבה.** לפי מה שיש תרומה בסאה זו של דימוע בעינן מאה שיעורין מן החולין אבל מאה סאין לא בעינן כגון אם נפלה תחילה סאה של תרומה כ]כא] לתוך כ' וארבע סאין של חולין כב] נדמעו ועכשיו כל סאה וסאה שיש שם הוי אחד מכ"ד שבו תרומה והיינו לוג תרומה בכל סאה וסאה אם חזרה ונפלה סאה מאותו דימוע לתוך חולין אחרים אם יש שם שבעים ושבעה לוגין אחרים של חולין מצטרפין עם עשרים כג] וארבע לוגין חולין שבסאה זו ומבטלין את לוג התרומה: **ואין המחומץ מחמץ כו' דלא כרבי אליעזר.** דר' אליעזר לא בעי שיהא שם מן האיסור כדי לחמץ אלא האיסור והיתר מצטרפין לאיסור: **אחר אחרון אני בא.** שהוא גורם את החימוץ ואם נפל האיסור בסוף אסורה כד]ומתני' כה] אע"ג דלא נפל מעיסה ראשונה לתוך האחרונה אלא כדי חימוץ ונמצא שרוב החימוץ חולין היה אפילו הכי קאסר ליה רבי אליעזר דסבירא ליה זה וזה גורם אסור. ואחר אחרון דקאמר רבי אליעזר לאו דוקא דאי נמי נפל האיסור תחילה ואח"כ ההיתר אם לא קדם וסילק את האיסור אלא הניח וחימצוה בין שניהם אסורה דזה וזה גורם אסור אית ליה לרבי אליעזר בפרק קמא דבכורות (דף ז.) וכן בכל דוכתא והכי שני לה אביי בפסחים בפרק כל שעה (דף כז.) לא שנו אלא שקדם וסילק את האיסור אבל לא קדם כו] וסילק אסור ואף על גב דפרכינן לה התם כז] בהא מילתא סוף סוף מסקנא דשמעתא היא דסבירא ליה לרבי אליעזר דזה וזה גורם אסור: **מי גשמים.** כשרים לטבילה דלא בעינן מים חיים אלא לזב בלבד: **ממלא בכתף.** מים שאובין תשעה עשר סאה: **ופותקן למקוה.** שלא יערה מן הדלי לתוך המקוה דלפי' בשלשה לוגין מיפסיל למקוה בכי האי גוונא אבל יעשה חריץ וגומא למרחוק ויערה מן הדלי לתוך הגומא ויקלחו המים דרך החריץ לתוך המקוה והיינו המשכה:

אין המדומע חוזר ומדמע אלא לפי חשבון. כדמפרש בגמרא כגון סאה של תרומה שנפלה לפחות ממאה של חולין ונדמעו ונפל מן המדומע למקום אחר דאינה מדמעת השניה אלא לפי חשבון תרומה שבה ואם יש בשניה שיעור כדי לבטל שיעור מן התרומה שנפל בה בטילה כח] אע"ג דאין בראשונה כדי לבטל שיעור כט] התרומה שנפל בה והיינו כחכמים דגמרא ולא כדברי ר' אליעזר דאמר מדמע כתרומה ל] והוא הדין דמלתא דרבי אליעזר הויא אפילו אם יש (בשניה) לא]מאה כדי לבטל מה שנפל בה כיון דלא עלתה אחת מהן קודם שנפל בשניה וצריך להעלות מפני גזל השבט: **ואין המחומץ חוזר ומחמץ אלא לפי חשבון.** פרש"י עיסה של חולין שנתחמצה בשאור של תרומה כולה אסורה ואם נפל מאותה עיסה לתוך עיסה אחרת של חולין וחמצתה אינה אוסרתה אלא לפי חשבון שאור התרומה שמעורב בה כלומר שאם נפל בעיסה אחרונה מן הראשונה שיעור גדול כל כך שיהא בו משאור לב] של תרומה שנתחמצה ממנו כדי לחמץ האחרונה אסורה אף האחרונה ואם בין הכל מה שנפל מן הראשונה לתוך האחרונה אין בו אלא כדי לחמץ האחרונה מותרת האחרונה כיון שלא נפל מן התרומה כדי לחמץ עכ"ל רש"י ולא נראה דאם כן כי אמר בגמרא עלה [דלא] כרבי אליעזר דתנן שאור של חולין ושל תרומה כו' לג]למה צריך לאתויי דלא כרבי אליעזר לד] לה][ממתני' דשאור] אלא מההיא משנה שהביא גבי מדומע דמינה מצי לאוכוחי שפיר דלא כר' אליעזר לכן נראה לפרש כגון כזית שאור של תרומה וכזית שאור של חולין שניהם בעין ונפלו לתוך עיסה של חולין וחימצו ואין בכל אחד לבדה כדי לחמץ דאינה אסורה והיינו לפי חשבון כדי לחמץ בשאור של תרומה לבדה וזהו ממש כי ההיא משנה דמייתי עלה בגמרא לו] וחכמים אומרים כו' דסבר זה וזה גורם אסור לז]: **ואין המים שאובין פוסלין את המקוה אלא לפי חשבון** [וכו'] רבי אליעזר בן יעקב היא דתנן כו'. שהשאיבה מטהרת ברבייה והמשכה והיינו לפי חשבון שאין השאובין פוסלין אלא אם כן יש בהן לח] כהכשרים דהיינו כ' סאה מן השאובין וכ' סאה מן הכשרים אבל אם לא המשיך מן השאובין כי אם תשעה עשר לתוך כ"א הכשרים כשר לט]: אלא אמר רב פפא לפי חשבון הכלים כלומר שנפל בשלשה כלים כנגד חשבון הלוגין ויוסף בן חוני היא ולפי זה רבנן לקולא פליגי והא דכי אתי רבין רבנן היא ומתניתין לאו בהכי איירי דתימא רבי אליעזר היא ורבנן לחומרא פליגי כן פרש"י והקשה ה"ר שמואל מלוני"ל דאין זה שיטת הש"ס מ] דמעיקרא לדברי רבי חייא בר אבא רבי אליעזר לקולא ורבנן לחומרא ולדברי מא]רבינא רבי אליעזר לחומרא ורבנן לקולא סברת אמוראי הפוכה כזה לא מצינו

מסורת הש"ס

א) [תרומות פ"ה משנה ו], ב) [לקמן לא:], ג) [לקמן לא: לעיל י:], ד) [לעיל י:], ה) תרומות פ"ה מ"ו ע"ש [שבת קמב.], ו) ע"ז מט. עג: ערלה פ"ב משנה יא [פסחים כו:], ז) [תוספתא דמקואות פ"ד ה"ב ע"ש],

◆

הגהות הגר"א

[א] גמ' עושין מי חטאת. גרש"י נעשין. ול"נ דגי' עושין הוא שפיר וה"פ דאין מי חטאת אם נתן ממנו למים אחרים עושין אותן מי חטאת אלא דוקא מתן אפר עושה מי חטאת:

◆

מוסף רש"י

מדמע כתרומה ודאי. זה שנפרד משם ואוסר כ"ט של חולין כאילו היא תרומה ודאי (שבת קמב.). **אינה מדמעת אלא לפי חשבון שבה.** אין המדומע מדמע חולין אחרים אלא לפי חשבון התרומה שבמדומע, כגון אם תחילתו נדמע ס' של חולין ע"י סאה תרומה וחזרה סאה ממנו ונפלה לתוך אחרים לא חשבינן תרומה אלא ס' שבסאה זו ומדמע עד כ"ט שכנגדו ואם יש חולין יותר ממאה כנגדו עולה (שם). **שאור של חולין.** ושאור אחר של תרומה, שנפלו לתוך העיסה. של חולין, ולא בזה כדי להחמיץ. עיסה זו (ע"ז מט.). **אחר אחרון אני בא.** אותו שנפל אחרון, אם של חולין נפל אחרון ביטל את הראשון ומותר לזרים ואם של תרומה נפל אחרון אסור לזרים (ע"ז מט.).

◆

רבינו גרשום

א"ל מי קרינא ביה והביאום לה' כי ירחק ממך המקום וזבחת. כלומר מה שאתה זובח ברחוק מקום בחוץ אתה אוכל חולין ואי אתה אוכל מה שאתה זובח בקרוב מקום כלומר חולין שנשחטו בפנים דהא לאו בר זביחה הוא: **אין המדומע מדמע אלא לפי חשבון** תרומה שיש בה כדמפרש בגמ': **סאה של תרומה שנפל לפחות ממאה.** כגון שנפלה בעשרים סאין של חולין לפי שדין התרומה הוא שאם נפלה במאה חולין שמתבטלת ועכשיו נפלה בפחות ממאה כמו שנפלה בעשרים סאין של חולין והלך מן אותו דימוע ונפל למקום אחר כגון שחזר ונפל סאה מן אותו דימוע בשמונים סאין של חולין: **ר' אליעזר אמר מדמע כתרומה ודאי.** כלומר אותה סאה של דימוע שנפלה לכ' חולין נחשוב אותו סאה של דימוע כמו אם היתה סאה תרומה ודאית ואינה מתבטלת באותן כ' של חולין שאני אומר סאה של תרומה שנפלה לאותן פחות ממאה היא סאה עצמה שעלתה וחזרה ונפלה למקום אחר לאותן פ' של חולין ואינה מתבטלת בפ' חולין: **וחכ"א אינה מדמעת אלא לפי חשבון.** כלומר לא נחשוב אותה היא סאה שנפלה היא שעלתה אלא אין באותה סאה אלא אחד מעשרים בתרומה ושאר חולין ועכשו כי נפלה לפ' של חולין הרי נדמעה במאה חולין ומתבטלת והיינו אלא לפי חשבון דקאמר מתניתין ודלא כר' אליעזר: **אין המחומץ של [שאור] (איסור) מחמץ אלא לפי חשבון.** כדמפרש שאור של חולין ושאור של תרומה דהיינו של איסור: **ר' אליעזר אומר אחר האחרון אני בא.** כלומר אם נפל אותו של היתר בסוף ביטל הראשון של איסור והרי כמו הכל של היתר ואם של איסור נפל בסוף ביטל אותו ראשון של היתר ורואין כמו כולו של איסור. **וחכ"א בין שנפל איסור תחלה בין שנפל בסוף אין אסור עד שיהא בו באיסור כדי חשבון** לחמץ בפני עצמו בלא אותו של חולין והיינו אלא לפי חשבון דאמר במתניתין ודלא כר' אליעזר: **אין מים שאובין פוסלין את המקוה אלא לפי חשבון.** כדמפרש אם לא היו רובן של שאובין כדתנן מקוה שיש בו כ"א סאה מי גשמים דמי גשמין ראויין הן לטבילה לכל בעלי טבילה חוץ מזבין ממלא בכתף מן השאובין י"ט סאה ופותקן למקוה וזורקן בחוץ אצל המקוה ועושה

עין משפט נר מצוה

קו א מיי' פי"ח מהל' מעש"ק הל"ג:
קז ב מיי' פי"ג מהל' תרומות הל"ג:
קח ג מיי' פ"ה מהל' מקוואות הל"א:
קט ד מיי' פ"ט מהל' פרה הלכה א:
קי ה מיי' פ"י מהל' טומאת מת הל"ג:
קיא ו מיי' פ"ד מהל' תרומות הל"ח:
קיב ז מיי' פ"א מהל' תמורה הלכה טו:
קיג ח מיי' פי"ג מהל' תרומות הל"ג:
קיד ט מיי' פט"ז מהל' מאכלות אסורו' הלי"ג ופ"ז מהלכות ע"ז הלכה יד טוש"ע יו"ד סימן קמב סעיף יא:
קטו י מיי' פ"ד מהל' מקוואות הל"ח טוש"ע יו"ד סי' רא סעיף מד:

◆

תורה אור השלם

1. כִּי יִרְחַק מִמְּךָ הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ לָשׂוּם שְׁמוֹ שָׁם וְזָבַחְתָּ מִבְּקָרְךָ וּמִצֹּאנְךָ אֲשֶׁר נָתַן יְיָ לְךָ כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִךָ וְאָכַלְתָּ בִּשְׁעָרֶיךָ בְּכֹל אַוַּת נַפְשֶׁךָ: דברים יב כא
2. לְמַעַן אֲשֶׁר יָבִיאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת זִבְחֵיהֶם אֲשֶׁר הֵם זֹבְחִים עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה וֶהֱבִיאֻם לַייָ אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֶל הַכֹּהֵן וְזָבְחוּ זִבְחֵי שְׁלָמִים לַייָ אוֹתָם: ויקרא יז ה

◆

שינויי נוסחאות

א] מתיבת ל"א עד תיבת מתני' בס"א ליתא (ש"מ) **ב]** בחוץ ושאין ראוי לפתח אהל מועד אין חייבין עליו בחוץ (ש"מ) **ג]** חטאת נעשין מי. תיבת עושה נמחק (ש"מ) **ד]** הפרס עושה בית. אות י' כ' נמחק (ש"מ) **ה]** לא הולד ולא תמורה עושה (ש"מ) **ו]** כל זה ליתא במשנה תרומות פ"ה מ"ו, **ז]** היא סאה שעלתה (ש"מ) **ח]** תיבת שבה נמחק (ש"מ) **ט]** ר' חייא בר אבא (ש"מ) **י]** העיסה לא בזה כדי לחמץ ולא בזה כדי לחמץ ונצטרפו (ש"מ) **יא]** נ"ל דתניא **יב]** דמי קרינא (ש"מ) **יג]** מחייב כרת אעובר (ש"מ) **יד]** אין בה כדי. תיבת אלא נמחק (ש"מ) **טו]** אפר לא יכול לעשות מי חטאת דלא היו שם מים ותו לא [קא] (מי) עבדי מי חטאת (ש"מ) **טז]** הפרס. בית הפרס שדה (ש"מ) **יז]** נ"ל דלימא (צ"ק) **יח]** סאה של תרומה שנפלה (ש"מ) **יט]** תיבת שבה נמחק (ש"מ) **כ]** ע' נ"ק שהאריך. **כא]** נ"ל לתוך עשרים ושלש סאין (ח"ן) **כב]** של חולין ונדמעו (ש"מ) **כג]** עשרים ושלשה לוגין (ש"מ) **כד]** נ"ל והאי דמתני' (צ"ק) **כה]** ומתניתין נמי אע"ג (ש"מ) **כו]** וסילק את האיסור אסור (ש"מ) **כז]** התם עלה דהא מילתא (ש"מ) **כח]** נ"ל אע"ג דאין בו וכו' שנפל בא' והיינו וכו' (ח"נ) **כט]** שיעור הדמע שנפל (ש"מ) **ל]** כתרומה ודאי (צ"ק) **לא]** נ"א בראשונה **לב]** נ"ל ושל תרומה (דבנ"ח) **לג]** נ"א לא היה **לד]** אליעזר ממשנה של שאור לא היה לו להביא אלא (ש"מ) **לה]** (צ"ק) **לו]** נ"ל ורא"א. (דבנ"ח) **לז]** כאן הס"ד ומה"ד דאבי"י היא והשאר נמחק (צ"ק) **לח]** בהן כמנין הכשרים דהיינו (ש"מ) **לט]** גי' נ"ק כשר הוא הס"ד ומה"ד אלא אמר ר"פ (ול"ל רבה במקום ר"פ) ושייך לע"ב. **מ]** הס"ם כלל דמעיקרא (ש"מ) **מא]** נ"ל רבין [וגי' נ"ק ר"פ].

שיטה מקובצת

אין המדומע מדמע. כגון סאה תרומה שנפלה לתוך סאה של חולין ואם נפל אח"כ סאה אחת מאלו שתי סאות לחולין לא מדמע אותו השניה אלא לפי חשבון תרומה שבה: **ואין המחומץ מחמץ.** שאם החמיץ כביצה של תרומה בכביצה של חולין ואח"כ נפל כביצה מאלו ב' ביצים לעיסה אחרת אומדין אם חצי ביצה יכול להחמיץ את העיסה הרי זו אסורה ואם לאו מותרת שאנו אומרי' שבביצה זה אין בה אלא חצי ביצה של תרומה: **סאה שנפלה היא סאה שעלתה.** וא"ר אפילו כשנפלה ליותר ממאה אית ליה לר' אליעזר שאם נפל מהם סאה לאחרים אסורים לפי שצריך להרים אותה סאה מפני גזל השבט וכל זמן שלא הורמה נאמר היא סאה של תרומה: **ר"א א' אחר אחרון.** ואם תרומה אחרונה אסור ואם החולין אחרונים מותר, ובפרק כל שעה (פסחים כו:) מפרש בשקדם וסילק את האיסור אבל אם עדיין שם זה וזה גורם אסור, ומהא סברא מייתי מתניתין דלא כר"א דאמרינן דאין המחומץ שיש בו תרומה וחולין אוסר אלא לפי חשבון ולא אמרינן זה וזה גורם אסור ואע"פ שהאיסור וההיתר נופלים בבת אחת אין מצטרפין. ואמר ר"י דמההיא דלעיל (תרומות פ"ה מ"ו) דקתני מדמע כתרומה ודאי לא מצי לאוכוחי דהך מתניתין דמחומץ דלא כר"א דאע"ג דאמר מדמעת כתרומות ודאי מ"מ אפילו נפלה מהם עשרה סאין לחולין לא ידמעו אלא כשיעור סאה של תרומה שנפלה בה כדמפרש טעמא היא סאה שנפלה היא סאה שעלתה וא"כ המ"ל אין המחומץ שנפל בו כביצה תרומה מחמץ אלא לפי חשבון הביצה שנפלה ואם נפלו הרבה ביצים מאותו מחומץ עיסה וחימצו הרבה עיסות אינו אוסר אא"כ היה יכול כביצה של תרומה להחמיץ אבל מהכא דזה וזה גורם אסור ואינו תלוי בשום דבר ואוסר כל מה שהוא מחמץ כיון שיש בו תרומה כלל: **ראב"י היא כו'.** ולפי חשבון דמתניתין ר"ל לפי חשבון הכשרים כלומר אין המים השאובים פוסלים אא"כ הן כמו הכשרים אבל אם הכשרים רוב אינו פוסל: **תוס' ד"ה ואין המחומץ וכו' ולא נראה.** וכן כתוב בגליון [דל"נ] דא"כ מאי קאמר דלא כר"א מה שייך למילתא אדרבא למילתא דמדומע שייכא טפי ע"כ: ובגליון אחר כתוב וז"ל תימ' מאי אולמיה דרבין טפי מר' חייא אדרבא נקוט דר' חייא דמהדר תלמודיה כל ל' יומין, וכ"ת דאליבא דרבין בעי מיניה א"כ מאי אלא דאמ' רב פפא הלא לא הדר משנייא קמא, ופרש"י דמילתיה דרבין שגורה בפי כל התלמידים ולכן דחי דר' חייא מקמיה ע"כ: **תוס' ד"ה ואין המים השאובין וכו' סברת אמוראי הפוכה כזה לא מצינו.** גליון ועוד משום רבין יסתור דברי ר' חייא בר אבא הלא גם הוא היה תלמידו דר"י: